

Onderwerp: Overdracht voorhavendijken

DM-nummer: 1309986 versie 11

Voorgesteld besluit

Het algemeen bestuur wordt voorgesteld:

1. In te stemmen met de nieuwe uitgangspunten voor de overdracht van de voorhavendijken van de sluizen bij Wijk bij Duurstede en Nieuwegein;
2. Het college te machtigen om de overdracht van de voorhavendijken af te ronden - inclusief ondertekening van de overdrachtsovereenkomst.

Naar aanleiding van de commissiebehandeling op 14 november 2017

Op onderstaande punten is bij de behandeling door de commissie BMZ toegezegd nadere informatie te verstrekken. De naar aanleiding hiervan verwerkte aanvullingen / aanpassingen in het voorstel zijn eveneens in grijs tint weergegeven.

Het betreft de volgende zaken:

- *De overdrachtssom van 180.000 euro is beperkt, over de onderliggende berekening wordt summier informatie gegeven. Als er bijvoorbeeld zaken als vervanging van aanlegsteigers uit dit budget nodig zijn is dit bedrag ontoereikend. Graag ontvangt de commissie daarover meer informatie.*
In het voorstel is op pagina 5 in grijs tint een uitgebreidere passage opgenomen ter toelichting van de overdrachtssom van € 180.000 voor beheer en onderhoud.
- *Is de risicomanagementprocedure gevolgd?*
In het voorstel is op pagina 4 in grijs tint een uitgebreidere passage opgenomen waarin is toegelicht hoe de RISMAN procedure wordt toegepast in het traject van dijkversterking Lekdijken inclusief Voorhavendijken.
- *De notitie spreekt over vergelijkbare risico's bij de Voorhavendijken en de overige trajecten van de Lekdijk – kan dit nader toegelicht worden?*
In het voorstel is op pagina 4 een uitgebreidere passage opgenomen ter toelichting bij de risico's.
- *Is er met Rijkswaterstaat een afspraak gemaakt over resterende risico's en een eventuele hardheidsclausule?*
In het voorstel is op pagina 3 een nadere toelichting opgenomen inclusief de specifieke toezeggingen op dit punt van Rijkswaterstaat.
- *Waarom is de versterking van de Voorhavendijken per kilometer zoveel goedkoper dan de eigen Lekdijken? Als de nu bekende getallen voor de Sterke Lekdijk en de getallen uit deze notitie voor de Voorhavendijken worden vergeleken per kilometer zit er een factor twee tussen.*
In het voorstel is op pagina 5 een nadere toelichting opgenomen op het geconstateerde verschil tussen de beide ramingen.
- *De communicatieparagraaf is leeg en dat suggereert dat we niet aan de omgeving en de wegbeheerder aangeven dat we de nieuwe beheerder worden van deze dijken.*
In het voorstel is nu in de communicatieparagraaf aangegeven met welke communicatie-aspecten rekening wordt gehouden bij de overdracht.

Toelichting

Aanleiding

Bij besluit van 15 november 2006 (zie bijlage) heeft het AB ingestemd met de overdracht van waterstaatswerken van Rijkswaterstaat Midden-Nederland (RWS-MN) aan De Stichtse Rijnlanden, aan de hand van een aantal gezamenlijk opgestelde uitgangspunten. De overdracht betrof het beheer, onderhoud en eigendom van de Gekanaliseerde Hollandse IJssel (GHIJ), de Kromme IJssel, de Doorslag en overige waterstaatswerken waaronder de voorhavendijken van de Prinses Irenesluis (Wijk bij Duurstede), de Prinses Beatrixluis en de Koninginnensluis (Nieuwegein). Eén en ander als invulling van de besluitvorming in het kader van 'Brokx-Nat' en later het Bestuursakkoord Water (Doelmatig Waterbeheer). Ten aanzien van o.a. de GHIJ is de overdracht bijna afgerond (zie nadere toelichting onder 'Bijlagen'), ten aanzien van de voorhavendijken is het sluiten van de overeenkomst en het daadwerkelijk uitvoeren van de overdracht nog niet afgerond, mede vanwege de verlegging van een deel hiervan in verband met de aanleg van een derde sluisolk bij de Beatrixluis. Eén en ander wordt nu weer opgepakt, waarbij ook de versterkingsopgave meteen wordt meegenomen. Het laatste heeft echter wel gevolgen voor de bestaande uitgangspunten uit 2006 en dat is de reden waarom deze weer ter besluitvorming aan het algemeen bestuur worden voorgelegd.

Uitgangspunten

De uitgangspunten uit 2006 zijn nu nog een keer tegen het licht gehouden en met een veldinspectie is ook de huidige situatie ter plaatse beschouwd. Hieruit blijkt dat de reeds vastgestelde punten nog steeds van toepassing zijn en, weliswaar aangevuld met een aantal nieuwe uitgangspunten, voor een goede basis zorgen voor een goede overdracht van de voorhavendijken.

Hieronder worden de betreffende uitgangspunten nader toegelicht, waarbij is aangegeven of het om een bestaand of nieuw uitgangspunt gaat.

- *Overdrachtsdatum ('nieuw')*
De voorhavendijken worden per 1 april 2018 overgedragen van RWS-MN naar ons waterschap. In gezamenlijkheid is voor deze datum gekozen met als belangrijkste argument dat het onderhoudscontract van RWS op de voorhavendijken op deze datum afloopt.
- *Eerst informeel, daarna formeel beheerder en eigenaar (bestaand)*
Bij de overdracht wordt eerst het informele beheer & onderhoud overgedragen door het ondertekenen van de overdrachtsovereenkomst en vervolgens wordt per Koninklijk Besluit en overdracht door het RijksVastgoedBedrijf het formele beheer & onderhoud overgedragen.
- *Versterkingsopgave (nieuw)*
Bij het beoordelen van de voorhavendijken op basis van de nieuwe normering bleek dat deze daaraan niet voldoen. De dijktrajecten waarin de voorhavendijken liggen, en de voorhavendijken zelf, dienen versterkt te worden. Deze versterkingsopgave wordt nu in de overdracht meegenomen (zie ook de nadere toelichting in de volgende paragraaf).
- *Oostelijke voorhavendijk Prinses Beatrixluis (nieuw)*
De oostelijke voorhavendijk van de Prinses Beatrixluis wordt momenteel nieuw aangelegd in het kader van de realisatie van een derde kolk in dit sluizencomplex. De contracteisen voor de aanleg zijn gebaseerd op de oude normering. Omdat nog niet duidelijk is of deze nieuwe dijk zal voldoen aan de eisen op basis van de nieuwe normering, worden hier nadere afspraken over gemaakt. Als de dijk voldoet aan de eisen kan deze zonder versterkingsopgave worden overgedragen, als dit niet het geval is geldt ook voor deze voorhavendijk een versterkingsopgave (zie ook de nadere toelichting in de volgende paragraaf).
- *Overname verleende vergunningen en andere verplichtingen (bestaand)*
Alle reeds door RWS-MN verleende vergunningen (voor bijv. kabels voor telefonie/openbare verlichting of beplanting naast de dijk) worden door ons waterschap overgenomen. Dit geldt ook voor de pachtcontracten en andere verplichtingen. Alle voorzieningen voor de scheepvaart blijven in beheer en onderhoud (en eigendom) bij RWS-MN. Het gaat hierbij o.a. om afmeervoorzieningen, lichtmasten, radarposten en de kabels en leidingen naar deze voorzieningen toe. Daar waar deze voorzieningen in/op gronden liggen/staan die naar HDSR worden overgedragen, wordt een zakelijk recht gevestigd zijnde een recht van opstal.;
- *Garanties i.h.k.v. saneringen (bestaand)*

In de overdrachtsovereenkomst worden voor de overdracht van de eigendommen afspraken gemaakt over garanties in het kader van mogelijke saneringen.

- *Wegbeheer (bestaand)*

Daar waar ons waterschap de eigenaar wordt van de ondergrond van de wegen, zal het wegbeheer bij de huidige wegbeheerders (gemeenten) blijven.

Toelichting op de toegevoegde uitgangspunten

Er zijn nieuwe uitgangspunten toegevoegd in verband met de versterkingsopgave, met als voornaamste reden dat deze (nu nog) Rijksdijken anders eerst door RWS-MN versterkt moeten worden, voordat er een overdracht kan plaats vinden. Aangezien het uitstellen van het effectueren van de overdracht niet past binnen het kader van Doelmatig Waterbeheer, is dit onwenselijk. Het is daarom beter om één en ander te integreren in de versterkingsopgave van de gehele Neder-Rijn- en Lekdijk.

De versterkingsopgave betreffende de voorhavendijken is voor de overdracht dan ook verder uitgewerkt met als belangrijkste uitgangspunten:

1. Rijkswaterstaat draagt de kosten voor de versterkingen;
2. Eén projectorganisatie voor het versterken van zowel de rivier- als de voorhavendijken;
3. Vergelijkbare financiële risico's.

Ad 1. Omdat het gaat om Rijksdijken is verrekening via het HWBP niet mogelijk. Deze versterking wordt 100% gefinancierd door Rijkswaterstaat (uit het Deltafonds).

Ad 2. Voor de versterkingsopgave van de Neder-Rijn- en Lekdijk van Amerongen tot Schoonhoven heeft ons waterschap een projectorganisatie ingericht. Kostentechnisch en qua uitvoering is het het meest doelmatig om in die versterkingsopgave meteen de voorhavendijken mee te nemen. De versterking van de voorhavendijken wordt dan ook meegenomen in het project Sterke Lekdijk.

Ad 3. We laten de financieringswijze van de versterkingsopgave voor de voorhavendijken nauw aansluiten bij de werkwijze van het HWBP, zoals die ook van toepassing is op de versterkingsopgave van de rivierdijken. Concreet wil dit zeggen dat er met lumpsumbedragen wordt gewerkt voor de verschillende fasen -verkenning, planvorming en realisatie- en dat er sprake is van een hardheidsclausule (conform de clausule van het HWBP). Los van deze clausule wordt in de overdrachtsovereenkomst tussen HDSR en RWS-MN ook opgenomen dat bij het optreden van onvoorziene en bijzondere omstandigheden bij de versterking van de voorhavendijken die tot meerkosten (dan wel minderkosten) in de uitvoering leiden, HDSR en RWS-MN zich hiervoor beide verantwoordelijke voelen. Aanvullend op de financieringswijze van het HWBP wordt na de planfase gekeken of de voorfinanciering voor de verkenningsfase én planfase toereikend is geweest (dan is alles nog gebaseerd op een aandeel in de totale lengte, nog niet op basis van een kostenraming). Een tekort of overschot wordt verrekend in de kostenraming voor de realisatiefase.

Toelichting 'vergelijkbare financiële risico's:

Voor Project Sterke Lekdijk is, zoals voor elk groot project, sprake van risicomanagement. Dit is een continu en systematisch proces dat risico's en kansen identificeert ten aanzien van de doelstellingen van het project, deze beoordeelt en daar beheersmaatregelen voor plant en implementeert. Hierbij worden de risico's gescoord op kans op optreden, tijd en geld. In de ramingen voor elke fase zit een risico-reservering en deze is dus ook van toepassing op de voorhavendijken (financiering door RWS-MN). Sterke Lekdijk zet risicomanagement, waarbij gebruik wordt gemaakt van de RISMAN-methodiek, in als stuurinstrument en het vormt daarmee de basis voor de besluitvorming en de kostenbeheersing. Door de voorhavendijken op te nemen in de versterkingsopgave van ons waterschap en hiervoor dus hetzelfde proces te doorlopen als de rest van de opgave, is er sprake van vergelijkbare financiële risico's.

Note: de RISMAN-methodiek is vooral ontwikkeld voor grote projecten zoals Sterke Lekdijk en binnen ons waterschap hebben we dan ook afgesproken om deze methodiek standaard op grote projecten toe te passen.

Uit de beoordeling op basis van de nieuwe normering blijkt dat de versterkingsopgave sowieso van toepassing is op de voorhavendijken van de Prinses Irenesluis, de Koninginnesluis en de westelijke voorhavendijk van de Prinses Beatrixsluis. Mocht blijken dat de oostelijke voorhavendijk van deze laatste sluis niet voldoet aan de nieuwe normering dan wordt deze ook toegevoegd aan de versterkingsopgave, met dezelfde hierboven beschreven uitgangspunten.

Kaders

Doelmatig Waterbeheer

In 2011 hebben gemeenten met het Rijk, provincies, waterschappen en waterleidingbedrijven concrete afspraken gemaakt over een doelmatiger waterbeheer in het Bestuursakkoord Water. Hierbij zijn afspraken gemaakt over de drie K's: Kostenbeperking, Kwaliteitsverbetering en vermindering van de Kwetsbaarheid. Door de versterking van alle primaire waterkeringen binnen het beheersgebied van ons waterschap -Neder-Rijndijk en Lekdijk *inclusief* de voorhavendijken- uit te laten voeren door één beheerder wordt gehoor gegeven aan de drie K's.

Waterbeheerplan 'Waterkoers 2016-2021'

Door de versterkingsopgave van de voorhavendijken mee te nemen in de overdracht, wordt de totale versterkingsopgave voor alle primaire waterkeringen (cat. A) in ons beheersgebied uitgevoerd door één beheerder wat leidt tot lagere maatschappelijke kosten en een effectievere en efficiëntere versterking van de dijken. Dit zijn doelen die ook zijn opgenomen in ons waterbeheerplan 'Waterkoers 2016-2021'.

Financiële aspecten

In dit bestuursvoorstel wordt het algemeen bestuur gevraagd in te stemmen met de geactualiseerde uitgangspunten voor de overdracht van de voorhavendijken door RWS aan ons waterschap.

Overdracht met deze uitgangspunten heeft de volgende financiële consequenties:

- Eén van de nieuwe uitgangspunten betreft de verrekensystematiek van de versterkingsopgave. Daarvoor wordt aangesloten bij de systematiek die voor het HWBP wordt gehanteerd. De kosten voor de versterking van de voorhavendijken worden echter voor 100% door RWS (uit het Deltafonds) vergoed en niet, zoals bij het HWBP, voor 90%. De systematiek houdt in dat niet achteraf de werkelijke kosten worden verrekend, maar dat wordt afgerekend op basis van een voorcalculatorische begroting op basis van het vastgestelde plan van aanpak (lumpsum-financiering). Omdat de projecten voor de versterking van de voorhavendijken op dezelfde wijze worden verantwoord, kunnen ze meelopen in het project Sterke Lekdijk. Dit is doelmatig en efficiënt omdat hiervoor reeds een volledige projectorganisatie is ingericht. Een zogenaamde hardheidsclausule beperkt het risico dat er op de projecten ten opzichte van de begroting grote overschrijdingen ontstaan. Deze hardheidsclausule is van toepassing bij het optreden van onvoorziene omstandigheden;

- Bij de overdracht van de eigendommen is het voorstel van RWS-MN om de marktwaarde van de gronden om niet te verrekenen. De overdracht leidt daardoor bij HDSR niet tot rente- en afschrijvingslasten, omdat er geen balanswaarde wordt gecreëerd;
- Het waterschap ontvangt van RWS € 180.000,- als afkoopsom voor de beheer- en onderhoudskosten. In dit bedrag zijn de reguliere onderhoudskosten en personele kosten en het achterstallig onderhoud verrekend. Uit een veldinspectie blijkt dat een aanpassing van dit eerder vastgestelde bedrag niet nodig is.

Toelichting bedrag:

Het bedrag van € 180.000,- is in 2006 tussen RWS-MN en HDSR gezamenlijk vastgesteld op basis van een percentage van de afkoopsom die waterschap Rivierenland heeft ontvangen voor de overdracht van de voorhavendijken van de Prins Bernardsluis en de Prinses Marijkesluis. Voor het bepalen van deze afkoopsom is destijds gebruikt gemaakt van de 'Brockx-nat'-systematiek. Met deze systematiek worden de beheer- en onderhoudskosten bepaald voor een periode van 30 jaar en worden daarnaast de personeelskosten en het achterstallig onderhoud verrekend. Van belang hierbij is dat er met 'Brockx-nat' een onderscheid wordt gemaakt tussen waterschapseigen taken en niet-waterschapseigen taken. Het beheer en onderhoud van de voorhavendijken wordt gezien als waterschapseigen taak. Met de berekeningsmethode van 'Brockx-nat' worden de waterschapseigen taken vergoed volgens een afnemende gewenningsbijdrage gedurende 10 jaar na datum van overdracht (ieder jaar 10% minder). RWS koopt deze gewenningsbijdrage op het moment van overdracht in één keer af.

Uit de veldinspectie is gebleken dat er geen sprake is van grootschalig achterstallig onderhoud en het aanwezige -niet urgent- achterstallig onderhoud kan op korte termijn worden meegenomen in de dijkversterking (op rekening van RWS-MN).

RWS-MN en HDSR hebben afgesproken om dit bedrag niet te herijken, omdat het -zeker in het licht van de komende versterkingsopgave- voldoende lijkt te zijn.

Toelichting tabel met geschatte kosten realisatie (uitgangspuntennotitie):

De bedragen in deze tabel komen uit de project overstijgende verkenning (POV) Centraal Holland (2015/2016) en zijn afkomstig van indicatieve deelramingen op basis van globale oplossingsrichtingen. Ze dateren nog van vóór de startnotitie van het project Sterke Lekdijk.

De bedragen zijn voor het proces van de overdracht gebruikt om RWS een gevoel te geven over de orde van grootte van de bedragen voor de versterkingsopgave voor de voorhavendijken (eerste inschatting). Deze bedragen zijn niet de daadwerkelijke kosten en ze worden met dit voorstel ook niet vastgesteld. De met RWS af te rekenen bedragen worden steeds per deelproject voor iedere fase (verkenning, planvorming en realisatie) vastgesteld in de plannen van aanpak.

Project Sterke Lekdijk hanteert de kengetallen van het HWBP (7 miljoen per km) en deze zijn dus niet te vergelijken met de getallen uit de tabel in de uitgangspuntennotitie. Er is destijds voor gekozen om de getallen uit de POV CH te gebruiken, omdat hierbij specifiek naar de dijkstrekkings was gekeken en er geen andere getallen voorhanden waren. Inmiddels hebben we wel een gedetailleerder beeld van de op te pakken activiteiten voor een versterking, doordat het project Sterke Lekdijk daadwerkelijk opgestart is. De werkelijkheid wordt dus uiteindelijk verrekend en de getallen uit de POV CH waren een eerste indicatie.

Communicatie aspecten

Voor de besluiten in dit voorstel is geen directe communicatie nodig. Voor de daadwerkelijke overdracht van de voorhavendijken is wel degelijk communicatie nodig; zowel intern als extern gaan we de betreffende mensen informeren dat wij de nieuwe beheerder en eigenaar zijn van de voorhavendijken bij de Prinses Irenesluis, de Prinses Beatrixsluis en de Koninginnensluis.

MVO aspecten

Door alle primaire waterkeringen (categorie A) binnen het beheersgebied van ons waterschap -*inclusief* de voorhavendijken- te laten versterken door één waterkeringenbeheerder wordt deze versterking kostentechnisch en qua uitvoering effectiever en efficiënter uitgevoerd. Dit leidt tot lagere maatschappelijke kosten.

Bijlagen

- Notitie 'Overdracht voorhavendijken - uitgangspunten'
- Besluit van het algemeen bestuur, d.d. 15 november 2006
- Vergaderstukken Algemeen bestuur van 15 november 2006 inzake overdracht Gekanaliseerde Hollandse IJssel, Kromme IJssel, de Doorslag en overige waterstaatswerken

Toelichting stand van zaken overdracht beheer, onderhoud en eigendom van de GHJ, de Kromme IJssel, de Doorslag en overige waterstaatswerken:

- GHJ, Kromme IJssel en Doorslag en overige waterstaatswerken (Noordergemaal, gemaal Overeind, gemaal De Waaier, de Waaiersluis en Doorslagsluis) => overdracht beheer en onderhoud heeft plaatsgevonden op 1 januari 2013. De kadastrale overdracht van de natte en droge ondergronden van de GHJ zijn bijna rond; verwachting eerste halfjaar van 2018.
- Overdracht Merwedekanaal Noord (tussen Muntsluis en Noordersluis) => eerste verkennende gesprekken zijn gaande met Rijkswaterstaat en de gemeente Utrecht. Aandeel HDSR is alleen het water; oevers en droge gronden gaan bij overdracht naar de gemeente Utrecht.
- Overdracht Merwedekanaal Zuid (tussen Zuidersluis en Koninginnensluis) => overdracht (nog) niet aan de orde.
- Waterkeringen Westkanaaldijk => is in het geheel niet meer aan de orde. RWS wil zeggenschap houden over deze waterkering, die tevens de oever van het Amsterdam-Rijnkanaal vormt.